

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗРОБКИ І ЗАСТОСУВАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ У ВИЩІЙ ФІЗКУЛЬТУРНІЙ ОСВІТІ

У статті представлено особливості розробки навчально-методичних матеріалів, а саме дистанційних курсів з використанням інформаційних технологій для вищих навчальних закладів фізкультурного профілю. Визначена раціональна структура з урахуванням основних функцій дистанційних курсів для майбутніх фахівців з фізичного виховання й спорту

Ключові слова: Інформаційні технології, вища фізкультурна освіта, професійна підготовка, дистанційне навчання.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень та публікацій. Як відзначає С.О.Сисоєва надзвичайно актуальними проблемами вищої освіти на сьогоднішній день є підготовка електронних навчально-методичних комплексів дисциплін навчального плану підготовки й перерозподіл інформації сучасних навчальних посібників між "друкованою" й "електронною" складовими частинами [1, с.140]. Нами відзначена стійка тенденція у вищій школі до перерозподілу кількості сучасних навчальних посібників у бік електронних.

Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія, Т.І. Коваль, Т.Б. Поясок, С.О. Сисоєва, зазначають, що електронні навчально-методичні комплекси поступово заміщають паперові не зважаючи на складність розробки, потреби значних зусиль, наявності певного рівня інформаційної культури розробника, конкретних знань педагогіки та дидактичних можливостей електронних навчальних матеріалів [2; 3, с. 17; 4, с. 261; 5, с. 242; 1, с. 140].

На сьогодні у склад паперового навчально-методичного комплексу дисципліни входять: навчальна програма, робоча програма, методичні матеріали для забезпечення семінарських, практичних занять, методичні матеріали для забезпечення лабораторних занять, методичні матеріали для забезпечення самостійної роботи, методичні матеріали та тематика контрольних робіт для студентів заочного відділення, контрольні завдання та тести та перелік питань до заліку (іспиту).

Склад навчально-методичного комплексу дисципліни обумовлений навчальною та робочою програмною розробленою на основі вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики майбутнього фахівця з фізичного виховання та спорту і навчального плану підготовки фахівця. До переваг електронних навчально-методичних комплексів дисциплін можна віднести: можливість використання комп'ютерної графіки, відеофрагментів та аудіосупроводу, а також повнотекстового пошуку та словника незнайомих термінів, зручну систему навігації підручником (посібником, дистанційним курсом), що сприяє кращому засвоєнню матеріалу завдяки використанню різних видів пам'яті (зорової, слухової, асоціативної), можливість посилення на будь-яке місце тексту, оперативне внесення змін та доповнень, зручність пересилання електронною поштою, компактність збереження у пам'яті комп'ютера або на диску, простий засіб тиражування.

Вищезазначені переваги електронних навчально-методичних комплексів дисциплін формують потребу у застосуванні інформаційних технологій для розробки електронних НМКД: використанні дистанційних технологій, програмно-педагогічних засобів (електронних підручників), мультимедійних презентацій лекційного матеріалу, спеціалізованого програмного забезпечення для самоперевірки, контролю рівня знань та педагогічного моніторингу професійно значущих якостей майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту. На нашу думку, застосування вищезазначених засобів інформаційних технологій під час розробки електронних НМКД дозволить підвищити якість професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту та дасть змогу сформувати високий рівень готовності майбутнього фахівця до застосування інформаційних технологій у професійній діяльності та неперервній фізкультурній освіті.

Основний результат дослідження. Окремого дослідження потребує проблема створення і впровадження електронних навчальних засобів для дистанційного навчання у його розумінні як освітнього процесу при відсутності безпосереднього особистого контакту викладача і студента. Найбільш перспективною технологією дистанційного навчання сучасні вищі навчальні заклади вважають технологію, засновану на контактах через Інтернет. До її переваг відносять високу швидкість комунікацій, відсутність обмежень у просторі і часі для спілкування, можливість лінійної та нелінійної форм представлення навчального матеріалу [6, с. 52].

О.О. Андрєєв відзначає, що дистанційна освіта органічно вписується в систему безперервної освіти й відповідає принципу гуманістичності, відповідно до якого ніхто не повинен бути позбавлений можливості вчитися з причини бідності, географічної або тимчасової ізоляції, соціальної незахищеності й неможливості відвідувати освітні установи в силу фізичних недоліків або зайнятості виробничими або особистими справами [7, с. 20].

Дистанційне навчання за своїми характеристиками і деякими організаційними моментами є найбільш близьким до заочного навчання. Але має істотні, навіть зовні помітні відмінності. Наприклад, йому властивий вільний часовий графік при початку навчання й у процесі навчання. Є розширені можливості спілкування з викладачем із застосуванням засобів інформаційних технологій. Спеціалізовані комплекси засобів навчання використовуються, насамперед, для ефективної самостійної роботи й ін. [7, с. 24].

На основі аналізу науково-методичної літератури й нашого особистого досвіду застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання й спорту нами створені дистанційні курси: "Плавання з методикою викладання", "Олімпійський та професійний спорт", "Рухливі ігри", "Теорія та методика вибраного виду спорту "Плавання"", "Вступ до спеціальності та інформаційна культура студента", "Інформаційні технології у фізичному вихованні та спорті", "Методика викладання фізичного виховання у вищих навчальних закладах", "Вступ до спеціальності та інформаційна культура студента" (<http://sites.znu.edu.ua/do>). Представлені вище дистанційні курси інтегровані в процес реалізації змісту професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання й спорту в рамках моделі "денна форма навчання + дистанційна" [8, с. 205]. Дистанційні курси представляють всі цикли навчального плану підготовки фахівців. Це обумовлено надзвичайною актуальністю використання дистанційного навчання для спортсменів високої кваліфікації, які навчаються у вищих навчальних закладах фізкультурного профілю, та беруть активну участь у двох-трьох разових в день тренувальних заняттях, часто перебувають на навчально-тренувальних зборах і змаганнях, у місцях географічно віддалених від вищого навчального закладу й не мають можливості регулярно відвідувати навчальні заняття, перебуваючи на індивідуальному графіку навчання.

У статті представлено особливості розробки навчально-методичних матеріалів, а саме дистанційних курсів з використанням інформаційних технологій для вищих навчальних закладів фізкультурного профілю.

Як відзначають О.О. Андрєєв, В.І. Солдаткін раціональна структура навчально-практичного посібника (НПП), по дисципліні (курсу), призначеного для дистанційного навчання, повинна містити в собі наступні розділи:

- введення у дисципліну (історія, предмет, актуальність, місто й взаємозв'язок з іншими дисциплінами програмами за фахом);
- навчальна програма з дисципліни (навчального курсу);
- мета й завдання вивчення дисципліни;
- методичні вказівки для самостійного вивчення курсу;
- зміст;
- основний зміст, структурований за розділами (модулями);
- тести, питання, завдання з відповідями для тренінгу (за розділами);
- підсумковий тест;
- практичні завдання для самостійної роботи;
- тематика для невеликих науково-дослідних робіт;
- термінологічний словник;
- список скорочень й аббревіатур;
- висновки;
- перелік літератури (основної, додаткової, факультативної);
- хрестоматія (дайджест) за дисципліною, що містить інформацію з підручників, наукових і журнальних статей, методик й інших навчальних матеріалів за тематикою курсу.
- коротка творча біографія автора посібника [7, с. 111].

На основі загальноприйнятих правил побудови дистанційних курсів ми розробили структуру курсів для майбутніх фахівців з фізичного виховання й спорту (рис. 1).

В процесі побудови дистанційних курсів ми враховували основні функції, які повинні виконувати дистанційні курси [9, с. 66]:

- забезпечення учнів начальнo-методичними матеріалами;
- формування й ведення каталогу інформаційних ресурсів;
- проведення самоконтролю рівня знань;
- проведення тестування (етапного, оперативного й підсумкового);
- ідентифікація користувачів й їхня структуризація за категоріями;
- забезпечення інтерактивного зв'язку того, кого навчають, з викладачами;
- забезпечення кожної категорії користувачів можливостями для реалізації їхніх завдань;
- подання максимально повної інформації про порядок навчання.

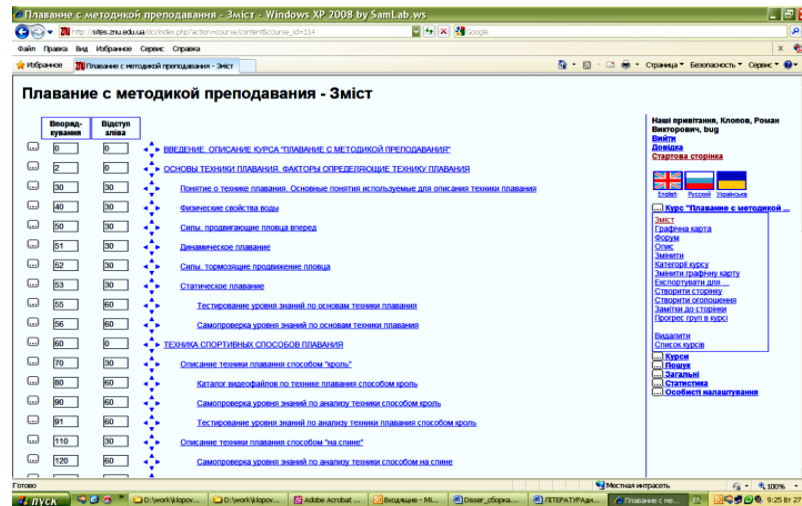

Рис. 1. Структура дистанційного курсу

Основними особливостями розробки дистанційних курсів для професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання й спорту, які повинні бути враховані під час розробки на нашу думку є:

– реалізація принципу наочності з використанням інформаційних технологій. А саме, включення в дистанційний курс спеціально підготовленого навчального відео, анімації, звуку, графічних зображень (створення уяви про структуру рухової дії, вивчення частин й елементів рухової дії) (див. рис. 2).

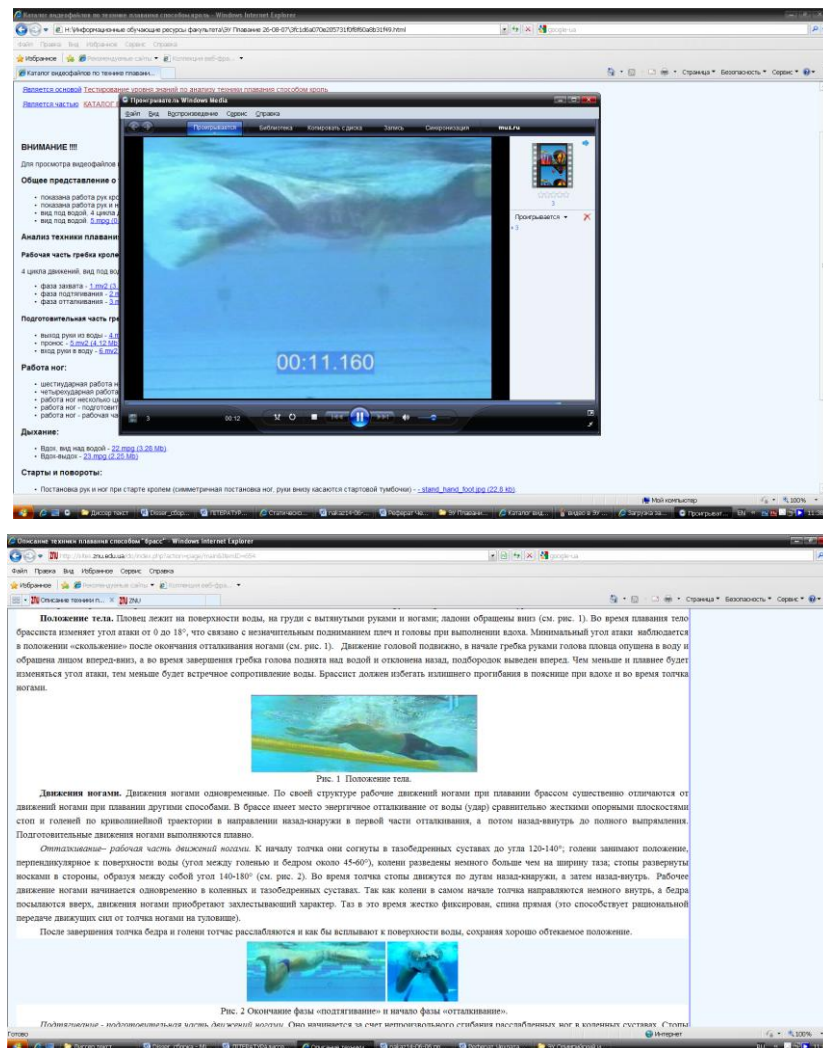

Рис. 2. Використання мультимедіа в дистанційному курсі

Хотілося б відзначити, що реалізація цього принципу є визначальною у формуванні професійно значущих навичок майбутнього фахівця з фізичного виховання й спорту. Вивчення рухових дій і методики навчання руховим діям є одним з основних інструментів впливу фахівця на організм людини в процесі реалізації різних аспектів професійної діяльності з фізичного виховання та спорту;

– реалізація принципу доступності навчальної інформації. Для цього необхідно враховувати швидкості відображення дистанційного курсу на різних типах з'єднання з Інтернет, розмір навчального відео, анімації, звуку, графічних зображень для підвищення швидкості відображення, можливість користування дистанційним курсом за допомогою мобільної техніки (мобільний телефон, КПК, Netbook й ін.) вищевказані аспекти вкрай значимі для студентів, які знаходяться на навчально-тренувальних зборах і не мають можливості відвідувати навчальні заняття;

– реалізація автоматизованого поточного, етапного, підсумкового самоконтролю й контролю рівня знань з використанням інформаційних технологій для зменшення часових витрат на проведення контролю рівня знань і забезпечення можливості самостійного проходження самоконтролю студентами (рис. 3, 4).

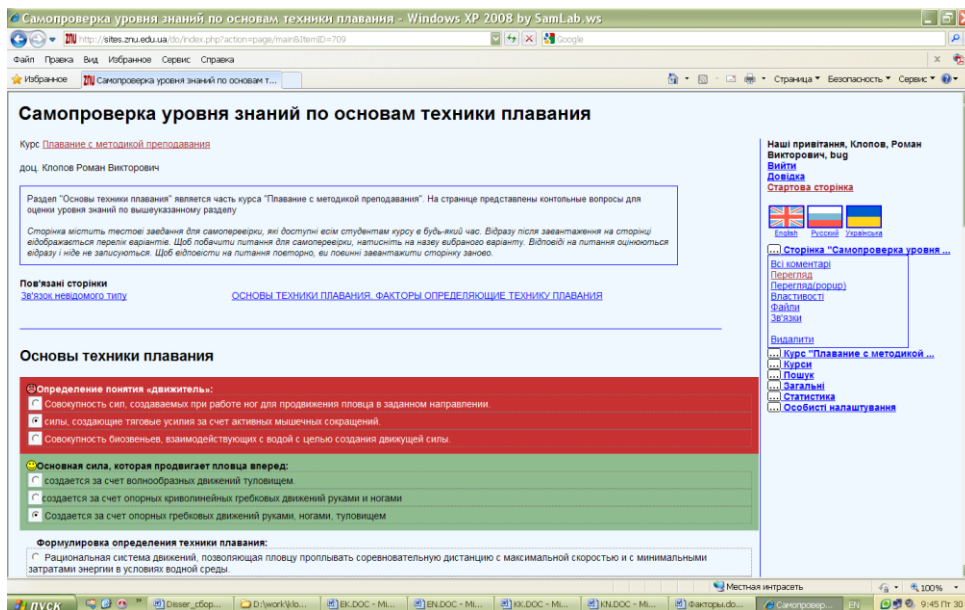

Рис. 3 Самоперевірка рівня знань у дистанційному курсі

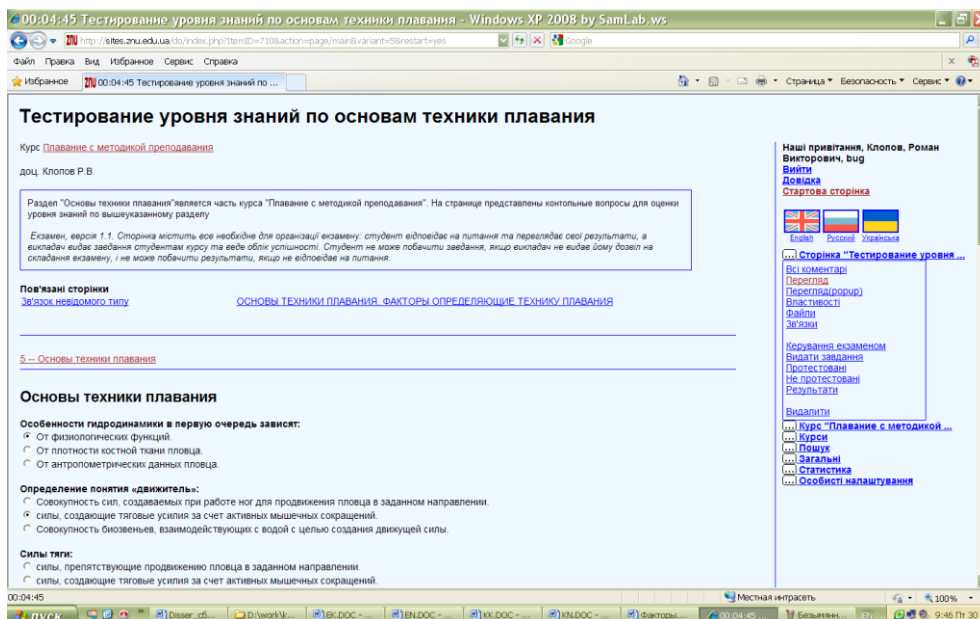

Рис. 4. Тестування рівня знань у дистанційному курсі

Висновки. Таким чином на основі теоретичного аналізу наукової педагогічної літератури, нашого дослідження і власного практичного досвіду на нашу думку, на підставі вищезазначеного прикладу повинні

використовуватися інформаційні технології в процесі викладання дисциплін спеціально-практичного блоку циклу фундаментальних дисциплін такі як: "Гімнастика з методикою викладання", "Спортивні ігри з методикою викладання" (футбол, волейбол, гандбол, баскетбол, настільний теніс), "Атлетизм", "Самозахист", "Легка атлетика з методикою викладання", "Аеробіка", "Туризм із методикою викладання", "Музритміка з елементами хореографії".

Крім спеціально-практичного блоку циклу фундаментальних дисциплін існують специфічні особливості застосування інформаційних технологій у процесі реалізації змісту професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання й спорту в медико-біологічному блоці навчального плану. Так, для підвищення якості викладання предметів "Анатомія", "Фізіологія", "Біохімія", "Лікувальна фізична культура" необхідне застосування специфічної анімації, графічних об'єктів, мультимедійних енциклопедій й атласів, що містять детальну інформацію про будову тіла людини, про фізіологічні процеси, що відбуваються в організмі людини в стані спокою й під впливом фізичних навантажень. Навчальні предмети медико-біологічного блоку є важливими для створення уяви у майбутніх фахівців з фізичного виховання й спорту про ступінь впливу фізичного навантаження на організм людини, що в основному визначає такі параметри дозування фізичного навантаження, як інтенсивність, обсяг, кількість занять.

Ми вважаємо, що застосування сучасного навчального відео, графіки, навчальної анімації, мультимедійних анатомічних атласів у дистанційних курсах і на практичних заняттях підвищить якість засвоєння знань предметів медико-біологічного блоку. Застосування мультимедіа дозволить підвищити швидкість надання інформації в більших обсягах, полегшить доступ до інформації, мобільність (через різноманітні компактні носії та Інтернет), швидкість відновлення навчальної інформації.

Перспективи подальших розробок. Планується розробка повного електронного комплексу навчально-методичного забезпечення кафедри спортивних ігор Запорізького національного університету із застосуванням інформаційних технологій.

Використані джерела

1. Сисоева С.О. Освіта і особистість в умовах постіндустріального світу: [Монографія] / Світлана Олександрівна Сисоева. – Хмельницький: ХГПА, 2008. – 324 с.
2. Гуревич Р.С. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної освіти / Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія. – Вінниця: Планер, 2005. – 336 с.
3. Кадемія М.Ю. Досвід застосування сучасних засобів інформаційно-телекомунікаційних технологій у навчальному процесі ВПУ №4 м. Вінниця: навч. посіб. для пед. працівників ПТНЗ, загальноосвіт. шкіл, ВНЗ і слухачів ін-тів післядипломної освіти / М.Ю. Кадемія, Л.С. Шевченко. – Вінниця: ВДПУ, 2006. – 256 с.
4. Коваль Т.І. Професійна підготовка з інформаційних технологій майбутніх менеджерів-економістів: [монографія] / Т.І. Коваль. – К.: Ленвіт, 2007. – 264 с.
5. Поясок Т.Б. Система застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів: [монографія] / Тамара Борисівна Поясок / за ред. С.О. Сисоевої. – Кременчук: ПП Щербатих О.В., 2009. – 348 с.
6. Антипина О.Н. Дистанционное обучение на основе интернет-технологий / О.Н. Антипина // Высшее образование сегодня, 2003. – №4. – С. 51-54.
7. Андреев А.А. Дистанционное обучение: сущность, технология, организация / А.А. Андреев, В.И. Солдаткин. – М.: МЭСИ, 1999. – 196 с.
8. Теория и практика дистанционного обучения: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М.В. Моисеева; под ред. Е.С. Полат. – М.: Академия, 2004. – 416 с.
9. Лобачев С.Л. Дистанционные образовательные технологии: информационный аспект / С.Л. Лобачев, В.И. Солдаткин – М., Моск. гос. ун-т экономики, статистики и информатики, 1998. – 104 с.

Словач R.V.

PRACTICAL ASPECTS OF DISTANCE-LEARNING COURSES DEVELOPMENT AND APPLICATION IN TERTIARY PHYSICAL EDUCATION

The article focuses on the development and application of learning-teaching resources, particularly on information technologies-based distance-learning courses at tertiary education institutions with physical education profile. The author defines the efficient structure of distance-learning courses according to their basic functions for future specialists in physical education and sports studies

Key words: Information technologies, tertiary physical education, professional training, distance learning

Стаття надійшла до редакції 06.08.2013 р.

